

דף מ"ו

שמואל אמר ב' קצצת לא קצצת
אלא אחד ישבע בעה"ב

אמר רבי ירמיה בר אבא, שלחו מבי רב לשמואל, ילמדנו רבינו מה הדין באומן שאומר שתיים קצצת לי, ובעל הבית אומר לא קצצתי לך אלא אחת⁸¹⁷, מי נשבע? אמר להם, שבזו בעל הבית נשבע והאומן מפסיד, מפני שאנשים זוכרים את הקציצה. שואלת הגמרא מהברייתא שרבה בר שמואל שנה, קצץ המוציא מחברו עליו הראיה, ואם לא הביא ראיה הפסיד. מדוע שבעל הבית לא ישבע? אמר רב נחמן, המשנה נשנתה לצדדים, או שהאומן יביא ראיה ויטול, או שבעל הבית ישבע והאומן יפסיד.

טלית ביד אומן על בעה"ב להביא רא' שואלת הגמרא ממה ששנינו בברייתא, נתנה בזמנו נשבע ונוטל עבר זמנו הממסר^ה המוסר טליתו לאומן והאומן אומר קצצת לי שתיים, והוא אומר קצצתי אחת. כל זמן שטלית ביד אומן, על בעה"ב להביא ראיה⁸¹⁸. נתנה לו בזמנו, נשבע ונוטל. עבר זמנו, המוציא מחברו עליו הראיה. מדוע בזמנו האומן נשבע ונוטל, שבעל הבית ישבע והאומן יפסיד? אמר רב נחמן בר יצחק, הברייתא הזאת היא דברי רבי יהודה שאמר שכל זמן ששבועה נוטה אצל בעה"ב השכיר נשבע ונוטל, וכאן מדאורייתא השבועה היא אצל בעל הבית שמודה במקצת.

שואלת הגמרא, היכן אמר זאת רבי יהודה? אם רבי יהודה שאומר במשנה שהשכיר נשבע ונוטל רק כאשר יש שם מקצת הודאה. הרי רבי יהודה מחמיר על השכיר, שנוטלים מנו את השבועה ומטילים אותה על בעל הבית. אלא היא רבי יהודה שבברייתא, שכיר כל זמן שלא עבר עליו זמנו הרי זה נשבע ונוטל, ואם לאו אינו נשבע ונוטל. ואמר רבי יהודה, אימתי? בזמן שאמר לו תן לי שכרי חמשים דינר שיש לי בידך, והוא אומר התקבלת דינר זהב. או שאמר לו שתיים קצצת, והלה אומר קצצתי אחת. אבל אמר לו לא שכרתיך מעולם, או שאמר שכרתיך ונתתי לך

817 מדובר כגון שאמר שעדיין לא פרע אותה אחת שאינו כופר הכל. ובסמוך מעמידים כרבי יהודה שמצריך הודאה במקצת. וקשה מדוע בעבר זמנו הממסר^ה והרי לעיל פי' שהטעם הוא משום שחזקה אין בעה"ב עובר בכל תלין ואין שכיר משהה שכרו, וכאן הרי השהה והרי עבר. תוס'

818 שהרי בעל הבית הוא המוציא מחברו ועליו הראיה להביא עדים שלא קצץ אלא אחת.

שכר המוציא מחבירו עליו הראיה.

לר"י עשו תקנה בדאורייתא לחכ' הקשה עליו רב שישא בנו של רב אידי,
9' בדרבנן והקציצה זכורה האם רבי יהודה הוא שאמר את מה ששנינו
בקציצה, ששכיר נשבע על קציצה ולא חכמים. הרי חכמים מקילים
על השכיר והאמינו אותו בשבועה, היכן שרבי יהודה מחמיר, כשאין
אצל בעל הבית מקצת הודאה, האם אפשר לומר שחכמים מחמירים
היכן שרבי יהודה מיקל? ואלא מה נאמר שהבריייתא היא כחכמים, אם
כן התנא שאמר שהשכיר נשבע על הקציצה אינה לא כרבי יהודה ולא
כחכמים? אלא אמר רבא, התנא ששנה שהשכיר נשבע על הקציצה הוא
רבי יהודה ולא חכמים. ורבה בר שמואל שנה שאם קצץ המוציא מחברו
עליו הראיה לדברי חכמים. ואין להקשות את מה שהקשינו שאי אפשר
לומר שחכמים מחמירים יותר היכן שרבי יהודה מקיל. מפני שרבי
יהודה סובר שחכמים תיקנו שהשכיר ישבע ולא בעל הבית, כשבעל
הבית חייב מדאורייתא. אבל חכמים לא הפכו את השבועה על השכיר
בדרבנן כשחייב רק שבועת היסת, שהיא עצמה תקנת חכמים, כרב
נחמן, ואין עושים תקנה לתקנה⁸¹⁹. וחכמים סוברים, שגם בשבועה
דרבנן עושים תקנה להפוך את השבועה ולהטילה על השכיר⁸²⁰. וחכמים
סוברים שאנשים זוכרים את הקציצה, ולכן החמירו בה בשכיר.

נגזל היו מעידים שנכנס לביתו ומשכנו הגמרא שואלת על מה ששנינו, שהנגזל
שלא ברשות כללי נטלת לא נטלתי נשבע ונוטל כשהיו מעידים שנכנס לביתו
למשכנו ואומר כלי נטלת והוא אומר לא נטלתי, אולי הוא לא לקח ממנו,
הרי רב נחמן אמר שאם החזיק בידו גרזן ואמר אלך ואקצוץ את הדקל של
פלוגי. ונמצא שהדקל נקצץ לא אומרים שהוא קצץ אותו. מפני שאדם
עשוי להגזים לומר שיעשה דבר גוזמא ושגעון, ולא לעשות זאת⁸²¹. וגם

819 שצריך לתקן שבועה וגם צריך לעוקרה ממקום שהיא ראויה להיות מבעל הבית ולא עשו תקנתא לתקנתא.
ולא כרש"י שפי' תקנתא כדרב נחמן שאמר משיביעין אותו שבועת היסת שהרי אותה שבועה לא היתה בימי
התנאים. תוס'.

820 אינו דומה למה שא' כשכנ' חשוד על שבועה שמדרבנן לא הופכים שבועה שלא עושים תקנה לתקנה. ששם
השבועה נת' בתחלה על החשוד ולא רצו לעוקרה וכאן מתקנים לתחילה שבועה על השכיר. תוס'.

821 ברוקח פירש דוקא בסתם אדם אבל לא במוחזק לכך, וכן נראה. וא"ת בל"ה נאמן במגו שיכל לומר שקנה
ממנו. כמה שא' בח"ה האי מאן דנקיט מגלא ותובילא בידיה ואמר איזיל ואגדריה לדקלא דפלגיא דזבניה ניהלי
מהימן. וי"ל ששם מדובר בלקיטת פירות ולכן נאמן שדרך הוא למכור פירות. אבל כאן מדובר בקציצת הדקל,
ואין דרך למכור אילן העושה פירות לקציצה. תוס'.

כאן מי אמר שאם הוא אמר שימשכנו הוא עשה זאת? עונה הגמרא, יש לשנות במשנה ומשכנו, ולא למשכנו. שואלת הגמרא, אותם שיעידו שמשכנו יעידו מה משכנו, ומדוע כאן שבועה? אמר רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן, המשנה מדברת כשבעל הבית טוען שנטל כלים קטנים שאדם יכול להסתיר תחת בגדיו, והעדים לא ראו מה שלקח⁸²².

הטמין כלים שאין ד' להטמין ויצא
ואמר לקוחים בידי
אמר רב יהודה, אם ראו שהטמין כלים תחת כנפיו ויצא, ואמר שהם לקוחים בידי. ובעל הבית אמר השאלתם לו, אינו נאמן, אפילו בשבועה⁸²³. ולא אמרו זאת אלא בבעל הבית שאינו עשוי למכור כליו, אבל בעל הבית העשוי למכור את כליו, נאמן. ולא אמרו זאת בבעל הבית שאין עשוי למכור את כליו, אלא בדברים שאין דרכן להטמין, שאין אדם בוש ליטלם בידו בפרהסיא⁸²⁴. אבל בדברים שדרכן להטמין, נאמן. שאף על פי שאינו עשוי למכור כלים, כשיצטרך מעות הוא עשוי למכרם. ולא אמרו באדם צנוע שדרכו להטמין אפילו אם שאר האנשים מוציאים אותם בפרהסיא. ולא אמרו שאינו נאמן לומר באדם בינוני אלא כשזה אומר שאולים וזה אומר לקוחים, אבל אם אמר לו גנבת אותם אין בכחו להחזיקו כגנב, והמחזיק בכלים ישבע שהם לקוחים.

אינו נאמן אלא בדברים העשויים
להשאיל
ולא אמרו שאינו נאמן כשאמר לקוחים, אלא בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר⁸²⁵. אבל בדברים שאין עשויים להשאיל ולהשכיר, נאמן להשבע שלקחם,

⁸²² תוס' כתב שהעדים הכירו במק' והוא טוען שהטמין יותר ממה שהעדים ראו. והיה נראה מתוך פי' זה שאין הלכה כר' חייא שאמר במנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים שיש לו נ' שנשבע על השאר שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מק'ו'. שהרי כאן ר"י אומר עד שתהא שם הודאה במקצת הטענה והעדאת עדים אינה כהודאה במקצת. ור"י אומר שאינה ראייה שאפ' לומר שמדובר כשהחזיר לו את מה שהעדים ראו שלקח. וגם אין ראייה ממה שא' בב"מ אם איתא לדר' חייא קמייא. תוס'.

⁸²³ רש"י.

⁸²⁴ ואינו נאמן לומר שקנה אותם ממנו מושי' סיבות האחת שאינו עשוי למכור את כליו, ועוד שממה שהטמינם נראה שהוא בוש להודיעו שהוא צריך לשאול כלים משכניו, שאם היו לקוחים לא היה מטמינם. רש"י.

⁸²⁵ בקונטרס גרס ולא אמרן אלא בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר, פי' מה שאינו נאמן. ור"ת מקשה תם ממה שא' בסמוך שרבא הוציא מיתומים וזוגא דסרבבלא וספרא דאגדתא בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר, משמע שהוא מאותו טעם לבד. ונראה לר"ת כג'ר"ח ורב האי שגרסו ובכולהו לא אמרן אלא בדברים שאין עשויין להשאיל ולהשכיר, אבל דברים העשויין להשאיל ולהשכיר אינו נאמן. שלא אמרו בכולם שנאמן לומר לקוחין הן בידי אלא בדברים שאין עשויין להשאיל ולהשכיר, וכגון שהוא אדם צנוע, או בדברים שדרכן להטמין, או בעה"ב העשוי למכור את כליו. אבל בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר אינו נאמן אפי' יש את כולם לסיבותא, ואפי' אם בעה"ב אומר שהם גנובים. שהרי גודרות אין להם חזקה, אפילו אם אומר שגנבם שהם דברים העשויין להשאיל ולהשכיר. וכשאומר לקוחין הן בידי אין כל חולק שאינו נאמן. ור"ח עצמו פי' כפירוש רש"י ואין נראה כן מהסוגיא. תוס'.

ולא מקבלים את דברי האומר השאלתים לו. כמו שרבי הונא בר אבין
שלח, דברים העשויים להשאיל ולהשכיר, ואמר לקוחין הן בידי אינו
נאמן. כמעשה ברבא שבא אדם ותבע מספריים של סורקי בגדים, וספר
אגדות⁸²⁶ מיד היתומים, והביא עדים שהם שלו שהשאילם לאבי
היתומים, ורבא הוציאם מפני שאלו דברים העשויים להשאיל ולהשכיר.

אמר רבא, אפילו שומר הבית נשבע וזה וישלם,
ואפילו אשתו של שומר נשבעת. ורב פפא הסתפק
האם שכירו ולקיטו של בעל הבית, שלא מסר לו שמירת הבית נאמן על
השבועה הזו, ונשארה הגמרא בתיקו. רב יימר שאל את רב אשי, מה
הדין בטענו בכוס של כסף? אמר לו, אם הוא אדם אמיד או אדם מהימן
שמפקידים אצלו פקדונות, נשבע ונוטל. ואם לא, לא.

נחבל כשמעידים שנכנס שלם ויצא
חבול
אמר רב יהודה בשם שמואל, לא שנינו
שהנחבל צריך להשבע, אלא במקום שיכול
לחבל בעצמו. אבל במקום שאינו יכול לחבל בעצמו, נוטל שלא
בשבועה. שואלת הגמרא, נחשוש שמא נתחכך בכותל? עונה הגמרא,
שכך שנה רבי חייא, היו מעידין בו שנכנס לתוך ביתו שלם ויצא חבול
כגון שעלתה לו נשיכה בגבו ובין אצילי ידיו נוטל שלא בשבועה,
שנשיכת שינים אינה חיכוך כותל. וכשאין שם אדם אחר.

כשנגדו חשוד ואפילו שבועת שוא
והדומה לה
למדנו במשנה, שאחד הנשבעים ונוטלים
הוא זה כשנגדו חשוד על השבועה, אחת
שבועת העדות ואחת שבועת הפקדון ואפילו שבועת שוא. ומבארת
הגמרא ששבועת שוא הכוונה שלא רק אלו שיש בהן כפירת ממון, והוא
רע לשמים ורע לבריות. אלא אפילו אם נשבע שבועת שוא שהיא כפירת
דברים בעלמא אינו נאמן⁸²⁸. שואלת הגמרא, מדוע לא שנו גם שבועת

826 וממה שרבא הוציאם מיתומים ש"מ שהוא סובר שאם אביהם היה לפנינו ואומר לקוחין הן בידי אינו נאמן
בשבועה. שאם היה נאמן היינו טוענים בשביל היתומים אביהם לקחם ממך. ודוקא ספרי דאגדתא שאין אדם עשוי
ללמוד בהם תדיר, אבל שאר ספרים אינם עשויים להשאיל ולהשכיר, לפי שמתקלקלים. ויכול לומר לקוחין הן
בידי, וא"צ לכתוב עליהם שטר מכירה אלא לרווחת דמילתא, שלא יצטרך להשבע. רש"י שקיבל מרב יצחק
הלוי. רש"י.

827 ותוס' כתבו שנראה שכ"ש בשאר ספרים שדרך להשאילם יותר. ואור"ת שרבא שהוציא מיתומים היה יודע
שבעל הספר היה דרכו להשאיל לאביהם בחייו. או ששם הוא מגו להוציא. תוס'.

828 א' ו"ת לגבי עדות מכשירים נשבע לשוא כיון שאינו רשע דחמס, אבל כאן שהוא כבר רע לבריות אם הוא
משקר וכופר ממון, ומשנשבע לשוא הוא רע לשמים ולכן הוא פסול לשבועה. תוס'.

בטוי? עונה הגמרא, ששנו שבועת שוא שכשנשבע נשבע לשקר. אבל לא שנו שבועת בטוי שאפשר לומר שנשבע אמת. שהיה בדעתו לקיימה, ואפילו עבר עליה כשכפאו יצרו אינו חשוד בכך על השבועה לשעבר להוציא לשקר מפיו. ושואלת הגמרא מדוע לא שנו שבועת ביטוי⁸²⁹ לשעבר, אכלתי ולא אכלתי?. ואומרת הגמרא ששנו שבועת שוא וכל הדומה לה, כל שבועה לשעבר.

829 מכאן רצו לדקדק שמי שעבר על החרם לא יפסל לשבועה כיון שבשעת קבלת החרם אפשר לומר שנשבע באמת. ור"ת אומר שהוא פסול וכאן לא א' אלא שלא מדובר בדברים שלא נשבע באמת. והראיה ממה שא' בפרק הכותב ההיא איתתא דאחייבא שבועה בבי דינא דרבא, אמרה ליה בת רב חסדא ידענא בה בההיא איתתא דחשידא אשבועה. ובה"ג גרס ידענא בה בההיא איתתא דמפקא שם שמים לבטלה. ופירושו שנשבעת ואינה מקיימת כגון שלא תאכל ואוכלת. ורבא הפך את השבועה לשכנגדה מפני שהיא חשודה על שבועה, אע"ג שאפ' לומר שנשבעה באמת. תוס'.

